

Η "ΜΗΤΕΡΑ.."

Τὴν περασμένη Δευτέρα ἀνεβάστηκε στὸ Ἀθήναιο ἀπὸ τὸ θέατρο Βεάκη - Νέζερ τὸ καινούργιο δράμα τοῦ κ. Δημ. Π. Ταγκόπουλου, ἢ "Μητέρα..".

Τὸ ἔργο τοῦτο, θρημμένο μὲ τὴν πλατειὰ ἀνθρωπιστικὴ ἰδεολογία τοῦ συγγραφέα, ἔχει γιὰ θέμα τὸ γάμο πού, κατὰ τὴ στραβὴ ἀστικὴ ἀντίληψη, μπαλώνει, διορθώνει ἔλα τὰ κακὰ πού μπορεί νὰ φέρει ἓνας προχωρημένος ἔρωτας. Καὶ μαζὶ, σὰν παρακλάδι αὐτῆς τῆς κεντρικῆς ἰδέας ξετυλίγεται μέσα σαυτὸ τὸ δράμα κ' ἡ ἰδέα πὼς «δὲν ὑπάρχουν δοῦλοι κὶ ἀφεντάδες. Ἄνθρωποι καλοὶ καὶ κακοὶ ὑπάρχουν μονάχα, καὶ δυὸ ἄνθρωποι καλοὶ εἶναι ἴσοι, κ' ἔχουν ἴσα δικαιώματα στὴ ζωὴ, ἀδιάφορο ἂν ὁ ἓνας εἶναι βασιλιάς κὶ ὁ ἄλλος σκουπιδιάρης».

Νά, μὲ λίγα λόγια, ἡ ὑπόθεση τοῦ ἔργου τοῦτου: Ὁ Μιχαλάκης, κομπὸς δανδῆς, ἐμπλεξε στὰ δίχτυα τοῦ τῆ Δαφνούλα, κ' ὕστερα, μπρὸς στὸν κίντυνο νὰ τυλιχτεῖ, ἀποτραβιέται κ' ἔτσι σπρώχνει τὴ Δαφνούλα στὴν αὐτοχτονία.

Τὴν αὐτοχτονία πρόλαβε ἡ ὑπερέτρια τοῦ σπιτιοῦ Ρηγιώ, κ' ὕστερ' ἀπ' αὐτό, στὴν πρώτη πράξη, ἔρχεται ὁ Μιχαλάκης στὸ σπίτι τῆς Δαφνούλας, γιὰ νὰ πει στὴ Μητέρα τῆς, τὴν ἡρωίδα τοῦ ἔργου, τὴν εὐγενικὰ κὶ ἀνθρωπιστικὰ μορφωμένη γυναίκα,

πὼς λυπήθηκε πολὺ γι' αὐτὸ πούγινε, μὰ πάλι ἀφοῦ ἀπεσοδήθη τὸ ἀπευκαταόν...» ἔλα πᾶνε καλὰ. Ὁ εὐγλωττος αὐτὸς κύριος ἔμως ἀποσοβλώνεται, ὅταν ἡ Μητέρα τοῦ λέει πὼς τὰ ξαίρει ἔλα, καὶ μὲλο πού βρίσκει δικαιολογίες γιὰ ν' ἀρνηθεῖ τὸ γάμο πού βλέπει πὼς τοῦ ἐπιβάλλεται, λέγοντας πὼς «ἀκόμα δὲν ἔκανα τὴν καριέρα μου, ἀκόμα δὲν πῆρα τὸ δίπλωμά μου...» δὲν ἠσυχάζει παρὰ σὰν τοῦ πει ἡ Μητέρα πὼς δὲν τὸν βιάζει, δὲν τὸν φοβερίζει, εἴτε κἂν τὸν παρακαλεῖ, καὶ πὼς τότε μονάχα θάχει ἡθικὴ ἄξια ὁ γάμος, ὅταν τὸν θελήσει μονάχος του, ἀπὸ ἑαυτοῦ του.

Στὴ δευτέρῃ πράξῃ οἱ δύο κεντρικὲς ἰδέες πού ὑποδείξαμε στὴν ἀρχὴ κυριαρχοῦνε. Ἀνοίγοντας ἡ αὐλαλα παρουσιάζεται ἡ Μητέρα κ' ἡ ὑπερέτρια, κὶ αὐτὴ τῆς δηγιέται ἔλα τὰ ἐπεισόδια τῆς ἐρωτικῆς ἱστορίας τῆς Δαφνούλας καὶ τοῦ Μιχαλάκη, καὶ τὰ γράμματα πού τοῦ πῆγαινε, καὶ τὸ μπάσιμό του ἀπὸ τὴν πίσω πόρτα, καὶ τὴν ἀρνησὴ του νὰ ξανάρθει στῆς Δαφνούλας, σὰ φοβήθηκε πὼς θὰ τὸν μπλέξουν. Καὶ μὲ ψυχικὴ δύση τῆς ξεμολογιέται πὼς ἔδωσε πλάτες στοὺς δυὸ γιὰ νὰ γίνῃ τὸ κακό, κ' ἡ Μητέρα, συγκινημένη ἀπὸ τὸν πόνο τῆς ὑπερέτριας, τὴν παίρνει καὶ τὴν καθίζει κοντὰ τῆς. «Δὲν ὑπάρχουν δοῦλοι κὶ ἀφεντάδες, παιδί μου, τῆς λέει. Ἄνθρωποι καλοὶ καὶ κακοὶ ὑπάρχουν... Μὴ μὲ λὲς πιά κυρά σου, ἄσε τὸ δουλικὸ αὐτὸ ἐπίθετο, λέγε με φίλη σου, ἀδερφή σου...» Τὶ ὑπεροχώτερο πράγμα ἀπ' αὐτὴ τὴν ἡθικὴ ἀνύψωση τῆς ὑπερέτριας! Μὰ τὸν τὸν τρόπο δὲν τὴν κηρύχνει μονάχα, μάρχιζει καὶ νὰ τὴν ἐφαρμόζει τὴν κοινωνικὴ ἐπανάσταση, καθὼς λέει μὲ εἰρωνεία κὶ ὁ ἀντρας τῆς, ὁ κ. Στεργίδης, ὁ ἀστός, ὁ ἀνθρωπῆς τῶν παλιῶν ἰδεῶν. Ναι. Τὴν ἐφαρμόζω, γιατί ὁ ἄρθος αὐριο, λέει ἡ Μητέρα καὶ μάρεσει νὰ ζῶ μέσα στὸ αὐριο. Μὰ νὰ κ' ἡ ἄλλη ἰδέα πού μᾶς παρουσιάζεται μὲ τὸν κ. Στεργίδη. Αὐτός, ἀνειδωποίητος στὴν ἀρχὴ γιὰ ὅσα τρέξανε μὲς στὸ σπίτι του, νομίζοντας πὼς ἡ μεγαλύτερη ζημιὰ ἀπ' ὅλην αὐτὴ τὴν αἰσθηματικὴν ἱστορία τῆς κόρης τοὺς εἶτανε τὸ χάσιμο τοῦ πιστολιοῦ πού ὕστερ' ἀπὸ τὴν ἀπόπειρα τῆς αὐτοχτονίας τῆς Δαφνούλας, ἡ Ρηγιώ τὸ πέταξε στὸ πηγάδι, ὅταν μαθαίνει ἴσα μὲ προχώρεσαν τὰ πράγματα, νομίζει πὼς ἔλα θὰ διορθωθοῦν, ἔλα θὰ μποῦν στὸν ἴσιο δρόμο, μὲνα χαρτάκι στὸν εἰσαγγελία, πού θὰ ναγκάσει, πού θὰ ἐκδιᾶσει τὸ Μιχαλάκη νὰ πάρει τὴ Δαφνούλα.

Κὶ ὅταν, μὲ τὴν ἀντίσταση τῆς μητέρας κἀνει τὴν καταγγελία κ' ἔρχεται στὴν τρίτη πράξη ὁ Μιχαλάκης γιὰ νὰ ζητήσῃ τὴ Δαφνούλα ἀπὸ φόβο μὴν μπεῖ στὴ φυλακὴ, ἡ Μητέρα ἀρνιέται. «Ὁ γάμος, καὶ μάλιστα ἓνας τέτοιος γάμος, ἐκβιαστικός, δὲ διορθώνει κανένα κακό. Ἴσα, ἴσα, προσθέτει κ.

άλλα, αβάσταχτα κακά: Ένα στεφάνι από ψεύτικα λεμονάνθια, ένας παπός μεθυσμένος, ένας νόμος τυραννικός, κ' ύστερα ή σκλαβιά, ή αιώνια σκλαβιά. . . .» Και μέρες τις φωνές του Στεργίδη που λέει πώς: Ξέν άποσύρει τή μήνηση, ή Μητέρα, γενναία άπορασιμένη να μη θυσιάσει τήν κόρη της σε μιá τέτοια ψευτιά, διώχνει τó Μιχαλάκη και τού λέει πώς θά ναι άρκετή τιμωρία του ή συνείδησή του. Μά τόν σταματάει ή ύπηρετρια. «Επειδή μπορεί νάργήσει ή κυρία συνείδησή του νάρθει να τού κουβεντιάσει, γίνουμ' έγω συνείδησή του, και τόν τιμωρώ έγω». Και με μιá πιστολιά τόν πληγώνει λαφριά. Μά αúτ ή πληγή φέρνει τó φώς στην ψυχή τού Μιχαλάκη. Καθαρίζει τή σκέψη του. Είναι ό μολυβένιος άρραβώνας που πέρασε ή Ρηνιώ στην ψυχή του και στο κορμί του. Η Ρηνιώ που θά γίνει ή κουμπάρα τους και θά τόν στεφανώσει με τή Δαφνούλα, γιατί τώρα τή ζητεί, τή θέλει, δίχως κανένα έκδιασμό. Και ζητεί και τήν εύχή τών γονιών, που ό Στεργίδης τή δίνει με πολλή προθυμία, ή Μητέρα όμως τού λέει. «Κάνε τó παιδί μου εύτυχισμένο να τó δω με τά μάτια μου, να τó πιστέψω, και τότε θά σοú δώσω τήν εύχή μου, και θά σε πώ παιδί μου κ' έγω». Κ' έτσι τελειώνει τó δράμα.

Άξίζει νάναφέρει κανείς τήν έπιτυχία τού φυσικού κι αδιάστου διαλόγου, όπου ό Τ. αúτ ή τή φορά αναδείχτηκε άληθινός δάσκαλος. Άκόμα τά σκηνικά troupilles που άνωψώνουν τó έργο, όπως εκείνες οι δυό βουβές σκηνές τού πατέρα και τής Μητέρας που δείχνουν όλη τήν αντίθεση τών δύο ιδεολογιών. Γιατί ό πατέρας, εκεί που μένει μόνος, μέσα στην άπόγνωσή του, δέ βρίσκει παρά να τραγουδήσει ένα εύθυμο λαϊκό τραγούδι, και νά τραδήξει ένα δυό λικέρ για να ξεσκάσει. Κ' ή Μητέρα πάλι, μες στην άπελπισιά της, καθισμένη στον κανπέ, στενάζει θλιβερά και θυμάτοι τούς στίχους τού Νίτσε:

Έδώ ή κρεμάλα και καί τά σκιοινιά
Και τού μπόγια τά κόκκινα γένεια. . .

Στήν κρεμάλα τού κάκου με σέρνετε άπάνω
Νά πεθάνω; Έγω ξέν μπορώ να πεθάνω.

Άξίζει να σημειωθεί κ' ή σκηνική οικονομία τού έργου αúτου που κατά τή γνώμη μας ξεπέρασε πολύ όλη τά ίσαμε τώρα έργα τού συγγραφέα, καθώς κ' ή δροσιά τής άληθινής ζωής που μαύτην φρόντισε να ντύσει τó έργο του, μην αφήνοντας να ξετυλιχτεί σένα ψεύτικο, σκοτεινό θεατρικό περιβάλλο, μά ντύνοντάς το μέλη τήν εύθυμία τής ζωής, βάζοντας στα στόματα τών προσώπων άκόμα και φράσεις άστείες (μá πόσο λεπτά ψυχολογημένες) κι αφήνοντας μέσα άπ' αúτ ή τήν εύθυμία να προβαίνει όλη ή βαθειά τραγική άλήθεια τού δράματου. Γιατί κι ό συγγραφέας τής Μητέρας είν' από τή γενιά τών συγγραφέων που, έχοντας πρώτο άνάμεσό τους τó Rabélais,

δταν βλέπουν τήν τραγική κατάντια τής κοινωνίας, για να συγκρατήσουν τó κλάμα που τούς έρχεται στα μάτια, άνοίγουν πλατιά και σαρκαστικά τó στόμα τους και γελάνε τó τραγικό εκείνο γέλιο.

Άκόμα στο δράμα τούτο ό συγγραφέας ξελαφρώνεται από τó φορτίο τής ρητορικής που μαύτην είτανε γιομάτα τά τελευταία του έργα, προπάντων ό «Λυτρωμός». Έδώ ή κουβέντα πάει άπλή, φυσική, ύποβλητική. Άφήνει πιό πολύ στο θεατή λευτεριά να συλλογιστεί, τότε ρήχνει σε σκέψεις, και ξέν ξετυλίγει όλο του τó θέμα με διδασκαλία «άπό σκηνης».

Μά τι άνάγκη νάναφέρουμε όλα τά δραματικά χαρίσματα κι όλες τις σκηνικές άρετές τού νέου έργου, όταν έχουμε τó ήθικό του άποτέλεσμα, τήν πλατειά κοινωνική πολεμική του; Γιατί είν' άλήθεια πώς όλοι οι θεατές τού έργου δέν έφυγαν ίκανοποιημένοι από τó Άθήναιο, κ' είδαμε πολλούς με σκυμένο κεφάλι, συλλογισμένους, να φεύγουν, γιατί ξανόλιξαν καλά τόν έαυτό τους μέσα στους τύπους που ό συγγραφέας σατυρίζει, και πιό πολλούς να φεύγουν άγαναχτισμένοι γιατί τόλμησε ό συγγραφέας να κοροϊδέψει όλο αúτά τά ιερά πράματα που κοροϊδεύει, και να πει πώς «πάνου από τήν τιμή ύπάρχει ζωή, κ' ή ζωή τού παιδιού μου είναι πάνου από τή ζωή μου, κι άπ' όλες τις τιμές και τις άτιμίες τής κοινωνίας». Γιατί και στο δράμα τούτο όπως όλα του ό συγγραφέας μας είν' ένας militant τών νέων ιδεών και σάν τέτοιος μάς μιλεί. Και μάς δείχνει τόν ύπεροχο τύπο τής Μητέρας που άκόμα περισσότερο ύψώνουν (όπως ή σκιά δυναμώνει τó φώς) οι τύποι τού πατέρα και πιό πολύ τού θείου που ζει σε βάρος τής Μητέρας, κυνηγάει τή δούλα τού σπιτιού και παίρνει σοβαρό ύφος μπρός στην άνιψιά του, για να δείξει με λόγια άυστηρης ήθικης πώς είναι κι αúτς ένα σιήριγμα τής κοινωνίας, καθώς κι ό τύπος τού Μιχαλάκη, τού νέου δανδή που ξεπλανεύει μιá κοπέλλα, και βρίσκει πώς είναι μικρός και δέν έκανε τήν καριέρα του σάν πρόκειται να τήν πάρει. Έτσι κι ό τύπος τής μητέρας του, που διαλαλεί πώς θυσιάσε τά νιάτα της για να θρέψει τó παιδί της, και συνεπούμενα δέν μπορεί να τó θυσιάσει για ένα του νεανικό παράπτωμα.

Κι αν είν' άνάγκη να μιλήσουμε και για τούς ήθοποιούς, λέμε πώς χωρίς άμφιβολία ό συγγραφέας πρέπει να τούς χρωστά βνωμοσύνη. Γιατί, με τή διδασκαλία τού κ. Βεάκη, ό θίασος αúτς που μπορούμε να πούμε πώς είν' ένα καμάρι τού Νεοελληνικού πολιτισμού, παρουσίασε όσο είτανε δυνατό τελειότερα τó δράμα. Κι άλήθεια, έξέν από τó ύπεροχο παίξιμο τού κ. Βεάκη (κ. Στεργίδη) και τής κ. Στέλλας Γαλάτη (Μητέρας), ή Δ)θα Μυριέλλα Ταγκοπούλου, κόρη τού συγγραφέα, μαθητριά τού Έλλ. Ω δείου που παρουσιάστηκε για πρώτη φορά στην

σκηνή επαίξε με τέτοια δύναμη τὸ ρόλο τῆς Ρηνώς, ποὺ νόμιζε κανεὶς πὼς εἶναι χρόνια ἐξασημένη στὸ θέατρο, κι ὁ κ. Συριώτης (Μιχαλάκης) ἢ κ. Ἀθανασία Μευστάκα (Δαρνούλα) ὁ κ. Νέζερ (Θείος) κ' ἢ κ. Δόλα Φιλιππίδου (Κα Μελίδη) παίξανε πάρα πολὺ καλά τοὺς ρόλους τους.

Δὲν ἔχει ἄρα γε ψεγάδια ἡ «Μητέρα»; Πολὺ πιθανό. Ἀναφέρουμε στὰ πεταχτά: Τίποτα ἐξ ἡμῶν προειδεύει πὼς ὁ Μιχαλάκης εἶχε ἓνα ποσὸ ἠθικῆς μέσα του, ποὺ περίμενε μονάχα ἀφορμὴ γιὰ νὰ ἐκδηλωθεῖ, καὶ τὴν ἀφορμὴ αὐτὴ τὴν ἔδωκε ἡ πιστολιὰ τῆς Ρηνώς. Γιατὶ ἀλήθεια ξαφνίζεται κανεὶς βλέποντας πὼς ἓνας πρόστυχος τύπος νεαροῦ δανδῆ ποὺ ἐγκληματεῖ δίχως νὰ νιώθει καμμιά ἐνόχληση ἀπὸ τὴ συνείδησή του, μόλις γιὰ τιμωρία ἓνας τρίτος τὸν πληγώνει, νιώθει τὸ ἐγκλημά του καὶ ζητεῖ νὰ ἐξαγισθεῖ. Κ' ἴσως θ' ἄπρεπε, γιὰ νὰ στηθεῖ αὐτὴ ἡ σκηνή, νὰ ναι πιδ μεγάλη καὶ νὰ μὴ γίνεῖ ἡ μεταστροφή τοῦ Μ. ἀμέσως ὕστερ' ἀπὸ τὴν πιστολιὰ παρὰ ὕστερ' ἀπὸ ὀρισμένα γεγονότα ποὺ θὰ ξηγοῦσαν καὶ δικαιολογοῦσαν τὴ στάση του. Ἀκόμα ἐκεῖ, στὴ δεύτερη πράξη ποὺ ἡ Μητέρα παίρνει τὴ Ρηνιώ καὶ τὴν ὕψω-

νει πλατὺ τῆς, ἐξ ἡμῶν δίνονται διὰ τὰ ψυχολογικὰ αἰτία ποὺ τὴ σπρώξανε κείνη τὴ στιγμή σαυτό. Θὰ μοῦ πείτε πὼς εἶτανε καλὴ. πὼς εἶτανε ἀνθρωπιστικὰ μορφωμένη ψυχὴ, πὼς ἐν ἤθελε νὰ ὑπάρχουν δοῦλοι κι ἀφεντάδες, πὼς εἶχε σκοπὸ νὰ χεραφετήσῃ τὴ Ρηνιώ... Πολὺ καλά. Μὰ γιατί νὰ τὸ κάνει αὐτὸ τὴν ὥρα ἐκείνη κι ὄχι ἄλλοτε; Ποιὰ ἡ ψυχολογικὴ ἀνάγκη; Δὲν κατακρίνω συνολικὰ τὴ σκηνὴ αὐτὴ, μιὰ ἀπὸ τίς ὁμορφότερες τοῦ ἔργου, θέλω νὰ πῶ μόνο πὼς βιάζεται ὁ συγγραφέας νὰ μᾶς μπάσει σαυτόν, ἐν ἐπεξεργάζεται με πολὺ μεγάλη φροντίδα ἕλες τίς λεπτὲς ψυχικὲς ἀφορμὲς ποὺ θὰ μπορούσαν νὰ μᾶς μπάσουν ἀβίαστα στὴ σκηνὴ τούτη. Μπορεῖ ἀκόμα τὸ ἔργο νὰ χεῖ κι ἄλλα πιδ ἀσήμαντα ψεγάδια. Ἀμφιδάλλουμε ὅμως ἂν ὁ Ἀθηναϊκὸς τύπος ποὺ θὰ βουίξει αὖριο χωρὶς ἀμφισβολία ἀπὸ τίς γριτικὲς, θὰ βρεῖ τ' ἀληθινὰ του ψεγάδια. Καὶ πιδ πολὺ ὑπεψιαζέμαστε, πὼς θὰ φωνάξῃ ἴσα ἴσα γιὰ τὰ δυνατώτερα μέρη τοῦ ἔργου, γιὰ τίς καθαυτὸ ἀρετὲς του, ποὺ κάνανε ὅμως τοὺς πολλοὺς νὰ πονέσουν κα'—γιατὶ νὰ μὴν τὸ ποίμε—ν' ἀγαναχτήσουν με τὸ συγγραφέα.

ΗΛ. Φ. ΗΛΙΟΥ